

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

ДЕЛІКАТНА НАТАЛІЯ МИКОЛАЇВНА

УДК 378:373.3.011.3-51].091.313(043.3)

**ФОРМУВАННЯ КОНСТРУКТИВНО-ПРОЄКТИВНИХ УМІНЬ
У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

13.00.09 – теорія навчання

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Тернопіль – 2021

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, професор
ШАПОШНІКОВА Ірина Миколаївна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
заступник декана з навчально-методичної
роботи факультету педагогіки та психології.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ЧАЙКА Володимир Мирославович,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
декан факультету педагогіки і психології;

кандидат педагогічних наук, доцент
ДЯЧУК Павло Вікторович,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
доцент кафедри теорії початкового навчання.

Захист відбудеться «28» квітня 2021 р. о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.053.01 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (зала засідань, вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027).

Із дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027.

Автореферат розісланий «27» березня 2021 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. І. Янкович

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Модернізація освіти загалом і вищої педагогічної освіти зокрема зумовлює активацію наукового пошуку в напрямі розроблення й обґрунтування інноваційних способів формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів як агентів змін. Успішність навчання дитини в початковій школі залежить, перш за все, від майстерності вчителя якісно й цікаво організовувати освітній процес. Саме тому актуалізується потреба формування готовності вчителя початкової школи до здійснення проєктивної й конструктивної педагогічної діяльності.

Проблемі педагогічного конструювання та проєктування присвячено праці з теорії педагогічної освіти, у яких відображено різні наукові підходи до трактування зазначених педагогічних феноменів (Вол. Бондар, Л. Василевська, В. Вишківська, О. Дубасенюк, О. Жерновнікова, О. Карабін, О. Коберник, Н. Примаченко, М. Уйсімбаєва, Л. Хоружа, А. Цимбалару, О. Шпак). Проте всі дослідники одностайні в думці, що застосування конструктивно-проєктної діяльності в підготовці майбутніх фахівців різних спеціальностей уможливорює формування комплексу професійно важливих умінь, серед яких особлива роль відводиться вмінням конструювати та проєктувати власну діяльність.

Концептуальні засади, що зумовлюють нагальну потребу в удосконаленні професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, відображено в Державному стандарті початкової освіти (2018 р.), Професійному стандарті «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» (2018 р.), Законі України «Про Освіту» (2017 р.), Законі України «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018 р.), Концепції «Нова Українська школа» (2016 р.).

Філософсько-освітнім підґрунтям вивчення досліджуваної проблеми є наукові праці В. Андрющенка, І. Зязюна, В. Кременя, В. Лугового, В. Огнев'юка. Психолого-дидактична основа дослідження спирається на теорії становлення й розвитку особистості (А. Адлер, А. Бандура, І. Бех, Є. Бондаревська, Л. Виготський, П. Гальперін, А. Маслоу, С. Рубінштейн, К. Роджерс, Б. Скіннер, Е. Фромм та ін.), а також теорії навчання й організації навчальної діяльності (Г. Балл, В. Буряк, С. Гочаренко, Л. Занков, В. Лозова, О. Ляшенко, І. Малафійк, О. Малихін, Ю. Мальований, О. Новіков, В. Оконь, В. Паламарчук, О. Савченко, А. Степанюк, О. Топузов, В. Чайка). Розвиток проєктивних, конструктивних умінь молодших школярів вивчають О. Олійник, К. Степанюк, В. Тименко та ін.

Аналіз науково-педагогічної літератури (Н. Бібік, П. Дячук, В. Желанова, Я. Кодлюк, О. Онопрієнко, І. Осадченко, О. Савченко, І. Шапошнікова, Л. Шелестова, О. Янкович) з проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи засвідчує, що в теорії і практиці освіти накопичено суттєвий досвід українських і зарубіжних учених, у яких репрезентовано теоретично обґрунтовані й експериментально перевірені результати, що є важливими для здійснення подальшого дослідження проблеми формування проєктивно-конструктивних умінь. Найбільш вагомим науковим доробком є: дидактична модель технології ситуаційного навчання в підготовці майбутніх учителів

початкової школи (І. Осадченко), модель підготовки майбутніх учителів до формування конструктивних умінь молодших школярів (О. Олійник), науково-методична система формування готовності вчителів початкової школи до роботи з обдарованими учнями в системі неперервної педагогічної освіти (В. Ушмарова), технологія контекстного навчання майбутнього вчителя початкових класів (В. Желанова), модель формування професійних умінь майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін у процесі розв'язування педагогічних задач (І. Новицька).

Водночас вивчення наукової літератури й дисертаційних праць засвідчує відсутність фундаментальних праць, у яких було б здійснено цілісне системне дослідження проблеми формування конструктивно-проєктивних умінь у майбутніх учителів початкової школи.

Актуальність проблеми, необхідність її вирішення зумовлені також наявними суперечностями між:

- високим попитом українського суспільства на компетентних учителів початкової школи, які б мали високий рівень сформованості конструктивно-проєктивних умінь та реальним недостатнім рівнем їх сформованості;

- наявністю об'єктивного дидактичного потенціалу психолого-педагогічних дисциплін щодо формування конструктивно-проєктивних умінь у майбутніх учителів початкової школи та невідповідністю форм організації освітньої діяльності, методів і засобів навчання, котрі превалюють в освітньому процесі закладів вищої педагогічної освіти;

- усвідомленням актуальної необхідності активного застосування конструктивно-проєктивних умінь сучасним учителем початкової школи та відсутністю обґрунтованої дидактичної системи формування цих умінь у педагогічних закладах вищої освіти.

Отже, актуальність, недостатня розробленість питань теорії і практики підготовки майбутніх учителів початкової школи в контексті формування конструктивно-проєктивних умінь, а також необхідність усунення виявлених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційної праці **«Формування конструктивно-проєктивних умінь у майбутніх учителів початкової школи»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну працю виконано відповідно плану наукових досліджень Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за темою «Зміст, форми, методи, засоби професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи» та держбюджетної теми «Дидактичні засади організації навчально-професійної діяльності студентів – майбутніх учителів початкової школи в умовах формування фахової компетентності» (реєстраційний номер 0111U003663).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 5 від 29.11.2007 р.) й узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 24.02.2009 р.).

Об'єкт дослідження: підготовка майбутніх учителів початкової школи.

Предмет дослідження: дидактична модель формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи.

Мета дослідження полягає в розробленні, теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці дидактичної моделі формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи.

Досягнення мети дослідження передбачає розв'язання таких завдань:

1. На основі аналізу вітчизняної й зарубіжної психолого-педагогічної, філософської та соціологічної літератури з'ясувати стан розроблення проблеми формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи.

2. Визначити зміст і структуру конструктивно-проективних умінь майбутніх учителів початкової школи.

3. Виокремити сукупність дидактичних умов як основу моделювання процесу формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи.

4. Теоретично обґрунтувати функційно-структурну дидактичну модель формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи.

5. Уточнити критерії, показники й рівні вияву сформованості конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи й експериментально перевірити дієвість дидактичної моделі в освітньому процесі вищої педагогічної школи.

Для вирішення поставлених завдань було використано комплекс методів дослідження:

– *теоретичних*: аналіз об'єкта та предмета дослідження; аналіз, узагальнення, систематизація філософських, психолого-педагогічних праць українських і зарубіжних дослідників із виучуваної проблеми задля визначення сутності основних дидактичних понять і категорій на феноменологічному рівні в межах понятійно-категорійного поля дослідження, а також обґрунтування сукупності дидактичних умов як основи моделювання процесу формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи;

– *емпіричних*: діагностичні (анкетування, опитування, бесіди, контрольні роботи, тестування – з метою з'ясування рівня сформованості конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи), педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) для визначення ефективності імплементації функційно-структурної дидактичної моделі формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи в освітньому процесі педагогічних закладів вищої освіти;

– *статистичних*: методи математичної статистики для оброблення експериментальних даних, верифікації та доведення вірогідності результатів експериментального дослідження.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося упродовж 2015-2020 рр. на базі Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова; Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди; Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка; спеціалізованої школи № 80, м. Київ.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що:

– *уперше* розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено функційно-структурну дидактичну модель формування конструктивно-проєктивних умінь майбутніх учителів початкової школи, яка складається з чотирьох компонентів (методологічно-атракативний, визначення когнітивно-змістової основи, реалізації конструктивно-проєктивної діяльності та забезпечення рефлексійності конструктивно-проєктивної діяльності) і забезпечує цілеспрямоване константне вдосконалення конструктивної та проєктивної діяльності майбутніх учителів початкової школи як агентів змін; визначено зміст і структуру конструктивно-проєктивних умінь майбутніх учителів початкової школи як єдності чотирьох компонентів (мотиваційно-атракативного; когнітивно-змістового; проєктно-діяльнісного; рефлексійно-результативного);

– виявлено й обґрунтовано сукупність дидактичних умов (цілеспрямоване забезпечення атракатії конструктивно-проєктивної діяльності на мотиваційно-ціннісному рівні; удосконалення змісту психолого-педагогічних дисциплін у контексті надання знань про особливості конструктивно-проєктивної діяльності вчителя початкової школи; активація застосування інноваційних інтерактивних форм, методів і засобів реалізації конструктивно-проєктивної діяльності в процесі фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи; стимулювання рефлексії, спрямованої на оцінювання процесу й результатів конструктивно-проєктивної діяльності) як основи моделювання процесу формування конструктивно-проєктивних умінь у майбутніх учителів початкової школи;

– *уточнено* сутність понять «конструктивно-проєктивні уміння» й «дидактичні умови формування конструктивно-проєктивних умінь у майбутніх учителів початкової школи»;

– *конкретизовано* критерії і показники вияву сформованості конструктивно-проєктивних умінь майбутніх учителів початкової школи: мотиваційний, когнітивний, проєктивно-діяльнісний та рефлексійний, рівні сформованості конструктивно-проєктивних умінь майбутніх учителів початкової школи (низький, середній, достатній, високий).

Подальшого розвитку набули положення про активацію дидактичного потенціалу психолого-педагогічних дисциплін у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи в контексті формування професійно важливих умінь.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в підготовці методичних рекомендацій для викладачів і студентів педагогічних спеціальностей щодо формування конструктивно-проєктивних умінь у майбутніх учителів початкової школи. Матеріали дисертаційної праці можуть бути використані під час викладання психолого-педагогічних дисциплін у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи, розроблення спецкурсів і спецсеминарів для студентів педагогічних закладів вищої освіти, які навчаються зі спеціальності 013 Початкова освіта, у системі підвищення кваліфікації вчительських кадрів, під час укладання підручників, навчальних

посібників, проведення педагогічної практики, написання кваліфікаційних робіт на здобуття ОС «Бакалавр» і «Магістр».

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/1366 від 01.08.2019); Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка № 1136 від 14.06.2018); Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка № 01/10 – 565 від 25.06.2019); спеціалізованої школи № 80, м. Київ (акт № 55 від 06.02.2017).

Особистий внесок здобувачки. Основні положення, ідеї, рекомендації та висновки, котрі представлено в дисертаційній праці, належать авторці роботи. У тезах доповідей, написаних у співавторстві, здобувачці належать основоположні теоретичні ідеї стосовно: визначення основних позицій щодо забезпечення конкурентоспроможності майбутнього вчителя початкової школи в умовах сучасної освіти в Україні [8]; застосування дистанційного навчання як елемента підготовки майбутнього вчителя початкової школи [9]; висвітлення дидактичного потенціалу психолого-педагогічних дисциплін щодо формування конструктивно-проєктивних умінь у майбутніх учителів початкової школи [10].

Апробація результатів дисертаційної праці. Основні положення та результати дисертації представлено на науково-практичних конференціях різного рівня, зокрема:

– *міжнародних науково-практичних конференціях:* «Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства» (м. Київ, 2018), «Національна ідентичність як проблема науки і освіти» (м. Київ, 2020), «Актуальні питання сучасної науки та освіти (м. Львів, 2020), «Дослідження різних напрямків розвитку психології та педагогіки» (м. Одеса, 2020), «Пріоритетні напрямки розвитку науки і технології» (м. Київ, 2021);

– *всеукраїнських науково-практичних конференціях:* «Педагогічна освіта і наука: традиції, реалії, перспективи» (м. Умань, 2016), «Національна ідентичність як проблема науки і освіти» (м. Київ, 2020).

Публікації. За темою дослідження авторкою опубліковано 12 наукових і науково-методичних праць (1 – методичні рекомендації, 5 – статті у фахових виданнях України, 1 – стаття у зарубіжному періодичному виданні, 5 – тези доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій різного рівня (міжнародних і всеукраїнських).

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (250 позицій, із них 17 – іноземними мовами), 2 додатків (на 15 сторінках). Робота містить 13 таблиць на 22 сторінках, 20 рисунків на 12 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 234 сторінки (184 сторінки основного змісту).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано вибір теми й актуальність наукової праці, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження, методи наукового пошуку, наукову новизну і практичне значення роботи, подано відомості про апробацію

й упровадження результатів, особистий внесок здобувачки, наведено дані про публікації авторки, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі дисертаційної праці **«Теоретичні аспекти формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи»** здійснено аналіз психолого-педагогічної літератури, який засвідчив, що проблема вдосконалення професійної підготовки вчителів початкової школи активно досліджується українськими та зарубіжними науковцями. У філософських і психолого-педагогічних доробках достатньо ґрунтовно вивчено різні аспекти проблеми формування професійно важливих якостей, умінь і навичок, готовності до професійної діяльності, професійної компетентності студентів педагогічних спеціальностей. Особливості організації та здійснення освітньої діяльності студентів у закладах вищої педагогічної освіти розкриваються в працях О. Абдулліної, Л. Бондар, Н. Герасименко, О. Герасимової, Н. Євтушенко, В. Желанової, О. Жерновнікової, Г. Захарової, О. Іонової, В. Карпюк, О. Малихіна, М. Малоіван, Т. Опалюк, І. Осадченко, О. Пометун, С. Сисоєвої, І. Сіняговської, В. Ушмарової, В. Чайки. Методи, методики та технології навчання в початковій школі вивчали Н. Бібік, Вол. Бондар, Є. Бондаревська, В. Желанова, Я. Кодлюк, О. Онопрієнко, І. Осадченко, О. Савченко, І. Шапошнікова, Л. Шелестова, О. Янкович.

Проте проблема формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи в освітньому процесі педагогічних закладів вищої освіти України не знайшла належного наукового обґрунтування.

На думку учених (Вол. Бондар, І. Гавриш, О. Дубасенюк, О. Жерновнікова, Я. Кодлюк, М. Левшин, А. Лозенко, В. Лозова, В. Луговий, О. Малихін, І. Новіцька, О. Олійник, О. Савченко, В. Ушмарова, Ю. Фокін), професія вчителя є однією з найскладніших у світі, оскільки передбачає наявність різних професійно важливих знань, умінь і навичок у багатьох сферах діяльності. Сучасний учитель початкової школи має бути висококомпетентним фахівцем у педагогіці й психології, носієм життєствердних цінностей, людських і професійних якостей, мати високу загальну культуру, організаторські й комунікативні здібності. Потреба формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи пояснюється насамперед необхідністю здійснювати в професійній педагогічній діяльності цілу низку функцій, серед яких провідну й відіграє саме конструктивно-проектувальна.

Компетентнісний підхід є парадигмально-визначальним у сучасній освіті, але він, як правило, реалізується в інтегративній єдності з іншими методологічними підходами. Основні положення реалізації компетентнісного, системного, діяльнісного, особистісно зорієнтованого, ресурсного підходів в освіті загалом і під час організації та здійснення освітнього процесу зокрема досліджували Н. Арістова, І. Бех, Н. Бібік, Вол. Бондар, О. Лаврентьева, В. Лозова, І. Малафійк, О. Малихін, Н. Ничкало, О. Онопрієнко, О. Пометун, О. Савченко, Г. Терещук, В. Чайка, М. Шмир та інші.

Підготовка майбутніх учителів початкової школи в педагогічних закладах вищої освіти України має бути спрямована на формування професійної педагогічної компетентності, основним компонентом якої є проективна компетентність. Конструктивно-проективні вміння є системоутвірним

компонентом проєктивної компетентності майбутніх учителів початкової школи, а відтак і невід'ємним компонентом професійно-педагогічної компетентності вчителя початкової школи.

У структурі конструктивно-проєктивних умінь майбутніх учителів початкової школи виокремлено чотири конструктивних компоненти (мотиваційно-атракційний, когнітивно-змістовий, проєктно-діяльнісний, рефлексійно-результативний). Мотиваційно-атракційний компонент конструктивно-проєктивних умінь передбачає наявність у майбутніх учителів початкової школи стійкої позитивної мотивації до педагогічної діяльності, мотиваційних орієнтацій у міжособистісних комунікаціях, а також ціннісних і смисложиттєвих орієнтацій. Сформованість цього компонента конструктивно-проєктивних умінь майбутніх учителів початкової школи виявляється в свідомому визнанні значущості педагогічної діяльності для сучасного українського суспільства, орієнтації на нестандартне розв'язування професійних педагогічних завдань і ситуацій, відповідальному ставленні до колег, дітей і батьків. Проєктно-діяльнісний конструктивний компонент орієнтований на ефективне використання професійних умінь майбутніх учителів початкової школи у формуванні в молодших школярів усієї сукупності ключових компетентностей, необхідних їм для навчання протягом життя; опанування майбутніми вчителями початкової школи традиційними й інноваційними методами, прийомами й засобами розв'язування типових і нетипових педагогічних завдань. Серед складників рефлексійно-результативного конструктивного компонента конструктивно-проєктивних умінь виокремлюємо такі субуміння, як уміння майбутніх учителів початкових класів здійснювати рефлексію й уміння оцінювати себе адекватно.

Здійснений аналіз наукових підходів щодо розуміння сутності та структури понять «уміння», «професійні вміння майбутнього вчителя», «конструктивні вміння» та «проєктивні вміння» уможливив визначення авторського підходу до змістового наповнення поняття «конструктивно-проєктивні вміння майбутнього вчителя початкової школи», що полягає в його баченні як «комплексного дидактичного феномена, який структурно поєднує чотири конструктивних компоненти, а саме: мотиваційно-атракційний; когнітивно-змістовий; проєктно-діяльнісний; результативно-рефлексійний».

У другому розділі дисертаційної праці **«Обґрунтування дидактичної моделі формування конструктивно-проєктивних умінь у майбутніх учителів початкової школи»** визначено, що зміст психолого-педагогічних дисциплін є визначальним у підготовці майбутнього вчителя початкової школи до конструктивно-проєктивної діяльності, оскільки значним чином впливає на формування його світогляду, суб'єктного досвіду, розвиток його особистісних і професійних якостей, теоретичних знань і практичних умінь. Психолого-педагогічні дисципліни вирізняються значним дидактичним потенціалом щодо формування конструктивно-проєктивних умінь майбутніх учителів початкової школи, оскільки в підготовці до професійної педагогічної діяльності створюються всі умови для врахування їхніх індивідуальних особливостей, формування пізнавальної активності, позитивної мотивації, ціннісного

ставлення до конструктивно-проективної діяльності, саморозвитку, реалізації творчого потенціалу, а також гармонійного розвитку всіх складових професійної педагогічної компетентності. Під змістом психолого-педагогічних дисциплін розуміємо вимоги до знань, умінь і навичок у вигляді теоретичних положень, загальних методів психології і педагогіки, часткових методик початкового навчання, які мають здобути майбутні вчителі початкової школи, з урахуванням сучасних тенденцій розвитку української освіти, її поступової інтеграції до європейського освітнього простору. Удосконалення змісту психолого-педагогічних дисциплін щодо формування конструктивно-проективних умінь передбачає імплементацію інтерактивних форм, методів і засобів навчання під час лекційних, семінарських, практичних занять, самостійної роботи, організації позанавчальних заходів, розроблення комплексу дидактичних завдань, орієнтованих на розвиток конструктивно-проективних умінь студентів, дидактичного матеріалу (навчально-методичного забезпечення).

Виокремлено сукупність чотирьох дидактичних умов як основу моделювання процесу формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи. Сукупність дидактичних умов розуміємо як єдність штучно створених в освітньому процесі обставин, котрі забезпечують формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи на основі теоретичних знань і практичних умінь, здобутих в освітньому процесі закладу вищої освіти. До дидактичних умов формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи відносимо: 1) цілеспрямоване забезпечення атракції конструктивно-проективної діяльності на мотиваційно-ціннісному рівні; 2) удосконалення змісту психолого-педагогічних дисциплін у контексті надання знань про особливості конструктивно-проективної діяльності вчителя початкової школи; 3) активація застосування інноваційних інтерактивних форм, методів і засобів реалізації конструктивно-проективної діяльності у процесі фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи; 4) стимулювання рефлексії, спрямованої на оцінювання процесу й результатів конструктивно-проективної діяльності.

Розроблено функційно-структурну дидактичну модель формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи задля забезпечення цілеспрямованого константного вдосконалення конструктивної та проективної діяльності (здатність і готовність до цих видів діяльності – обов'язкова складова професійної компетентності вчителя початкової школи) майбутніх учителів початкової школи як агентів змін. В основу розробленої авторської моделі формування конструктивно-проективних умінь майбутніх учителів початкової школи покладено наступні принципи: принцип навчання на основі проблемної ситуації, принцип зв'язку навчання з життям, принцип використання досягнень сучасної науки та техніки, принцип оптимізації навчання, принцип інтерактивної взаємодії суб'єктів навчання, принцип мотивації освітньої діяльності, принцип індивідуалізації та диференціації навчання, принцип функційності. У формуванні конструктивно-

проективних умінь реалізація цих принципів досягається шляхом залучення майбутніх учителів початкової школи до активного пошуку й вирішення проблемних завдань, стимулювання групових, колективних і колективно-групових форм роботи й взаємодії саме через використання інтерактивних методів навчання.

Структуру розробленої моделі складають чотири функційно-структурні компоненти, зокрема: методологічно-атракативний; визначення когнітивно-змістової основи; реалізації конструктивно-проективної діяльності та забезпечення рефлексійності конструктивно-проективної діяльності (рис. 1).

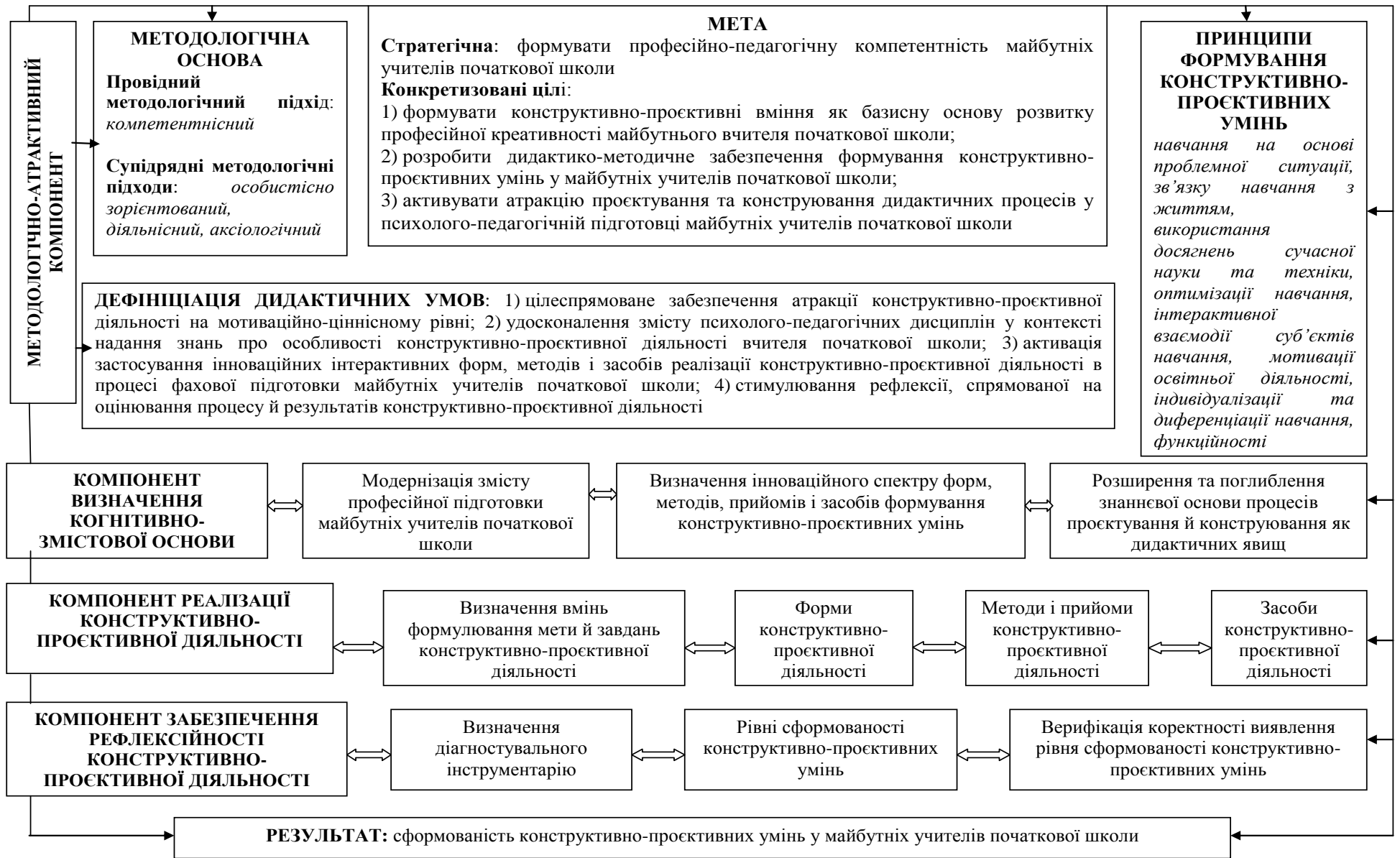
У процесі дослідження з'ясовано, що найбільш суттєвий ефект стосовно формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи досягається через проведення лекцій проблемно-змістового характеру, лекцій-візуалізацій, лекцій-дискусій та лекцій-конференцій. Участь майбутніх учителів початкової школи в конкурсах наукових робіт, студентських науково-практичних конференціях, самостійній роботі під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін визначено ефективними позааудиторними формами, що позитивно впливають на процес формування конструктивно-проективних умінь. Серед методів навчання, які ефективно впливають на формування конструктивно-проективних умінь майбутніх учителів початкової школи, виокремлюємо «SWOT»-аналіз, імітаційно-ситуаційні ігри, «Мозковий штурм», метод проєктів тощо.

Результатом запровадження розробленої дидактичної моделі в освітній процес педагогічних закладів вищої освіти передбачається позитивна динаміка рівня сформованості конструктивно-проективних умінь.

У третьому розділі дисертаційної праці **«Дослідно-експериментальна апробація дієвості досліджуваної моделі»** представлено результати розроблення критерійно-діагностувального інструментарію для вияву сформованості конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи. Визначення критерійної системи оцінювання рівня сформованості конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи має суттєву практичну значущість через те, що уможливорює на основі певних ознак об'єктивне оцінювання здатності студентів педагогічних спеціальностей здійснювати конструктивно-проективну діяльність і в такий спосіб не лише забезпечувати всебічний розвиток особистості молодших школярів, а й підвищувати власний професійний рівень.

На констатувальному етапі педагогічного експерименту виявлено початковий рівень сформованості конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи.

Було відібрано методики діагностування рівня сформованості конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи, а саме: методика діагностування ціннісних орієнтацій (М. Рокич), методика

Рис. 1. Дидактична модель формування конструктивно-проєктивних умінь у майбутніх учителів початкової школи

діагностування смисложиттєвих орієнтацій (Д. Леонт'єв), методика діагностування мотивації навчання студентів педагогічного закладу вищої освіти (М. Овчинникова, С. Пакуліна, С. Кетько), методика діагностування мотиваційних орієнтацій у міжособистісних комунікаціях (І. Ладанов, В. Уразаєва), моніторинг професійної педагогічної компетентності (А. Радченко), «Оцінка самоконтролю в спілкуванні» (М. Снайдер), методика виявлення комунікативних й організаторських схильностей (М. Фетіскін, В. Козлов, Г. Мануйлов), «Діагностика схильності особистості до конфліктної поведінки» (К. Томас у модифікації Н. Гришиної), «Діагностика особистісної креативності» (О. Тунік) та «Діагностики здатності до емпатії» (А. Мехрабян, М. Епштейн), методика вимірювання рівня рефлексійності (А. Карпов) та методика «Самооцінка впевненості в собі» (С. Ємельянов).

До основних критеріїв вияву рівнів сформованості конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи було віднесено мотиваційний, когнітивний, проективно-діяльнісний і рефлексійний.

Задля оцінювання рівня вияву сформованості конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи було проведено порівняння емпіричних даних, одержаних в експериментальних і контрольній групах на констатувальному етапі, із результатами контрольного етапу експерименту, котре надало можливість оцінити динаміку розвитку досліджуваних умінь за зазначеними критеріями (таблиці 1 і 2).

Таблиця 1

Рівні сформованості конструктивно-проективних умінь студентів експериментальних і контрольної груп

(констатувальний етап педагогічного експерименту, %)

Група \ Рівні	Критерій	Е1		Е2		КГ	
		Рівень, %	Σ <i>ср</i>	Рівень, %	Σ <i>ср</i>	Рівень, %	Σ <i>ср</i>
Низький	М	18,0	13,2	25,3	17,9	29,8	15,4
	К	30,3		34,1		20,2	
	ПД	4,5		12,1		9,6	
	Р	0,0		0,0		2,1	
Середній	М	49,4	45,2	38,5	38,2	48,9	41,5
	К	46,1		44,0		40,4	
	ПД	21,4		28,6		28,7	
	Р	64,1		41,8		47,9	
Достатній	М	21,4	26,4	23,1	23,1	17,0	27,7
	К	18,0		12,1		30,9	
	ПД	41,5		28,6		44,7	
	Р	24,7		28,6		18,1	
Високий	М	11,2	15,2	13,1	20,8	4,3	15,4
	К	5,6		9,8		8,5	
	ПД	32,6		30,7		17,0	
	Р	11,2		29,6		31,9	

Примітка: М – мотиваційний критерій; К – когнітивний критерій; ПД – проектно-діяльнісний критерій; Р – рефлексійний критерій.

Таблиця 2

**Рівні сформованості конструктивно-проективних умінь студентів
експериментальних і контрольної груп (контрольний етап педагогічного
експерименту, %)**

Група Рівні	Критерій	Е1		Е2		КГ	
		Рівень, %	Σ <i>ср</i>	Рівень, %	Σ <i>ср</i>	Рівень, %	Σ <i>ср</i>
Низький	М	11,2	8,9	23,1	13,5	27,6	13,3
	К	20,2		23,1		16,0	
	ПД	4,5		7,7		8,5	
	Р	0,0		0,0		1,1	
Середній	М	42,7	40,7	36,3	30,7	51,1	40,4
	К	34,8		40,6		41,5	
	ПД	21,4		23,1		25,5	
	Р	64,1		23,1		43,6	
Достатній	М	29,2	32	27,5	30,2	17,0	30,3
	К	32,6		20,9		31,9	
	ПД	41,5		36,3		48,9	
	Р	24,7		36,3		23,4	
Високий	М	16,9	22,5	13,2	25,5	4,3	15,9
	К	12,4		15,4		10,6	
	ПД	37,1		32,9		17,0	
	Р	23,6		40,6		31,9	

Примітка: М – мотиваційний критерій; К – когнітивний критерій; ПД – проектно-діяльнісний критерій; Р – рефлексійний критерій.

На основі отриманих результатів було проаналізовано рівень вияву сформованості конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи за мотиваційним, когнітивним, проектно-діяльнісним і рефлексійно-результативним критеріями.

У межах дослідження було виявлено чотири рівні сформованості конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи: низький, середній, достатній, високий.

Задля конкретизації даних порівняльного аналізу рівня сформованості конструктивно-проективних умінь студентів експериментальних та контрольної груп застосовано критерій згоди χ^2 Пірсона, що ґрунтується на наближенні частоти вияву ознаки в різних вибірках, виміряної за номінативною шкалою

Завдання формульовального етапу експерименту: створити в освітньому процесі закладів вищої освіти дидактичні умови; здійснювати паралельний моніторинг процесуальних особливостей формування конструктивно-проективних умінь студентів першої та другої експериментальних груп; шляхом комплексної діагностики визначити рівень вияву сформованості конструктивно-проективних умінь студентів першої та другої експериментальних і контрольної груп; на основі порівняльного аналізу

зіставити динаміку формування конструктивно-проективних умінь студентів експериментальних і контрольної груп; узагальнити результати, отримані як результат формувальних дій (дидактичних, організаційно-дидактичних і психолого-дидактичних впливів).

Для науково-педагогічних працівників, які були залучені до формувального етапу педагогічного експерименту, було проведено консультації та надано рекомендації щодо застосування розробленого науково-методичного забезпечення.

Задля формування аналітичних, презентаційних умінь, умінь добирати доцільні форми, методи і прийоми освітньої діяльності з учнями початкових класів, умінь ефективної взаємодії з іншими, студенти експериментальних груп залучалися до проведення воркшопів та розроблення індивідуальних і групових проєктів на такі теми як «Методи і прийоми формування адекватної самооцінки і впевненості молодшого школяра», «Роль дидактичних ігор у формуванні критичного мислення молодшого школяра», «Рольові ігри у формуванні ключових компетентностей молодших школярів» тощо.

На контрольному етапі педагогічного експерименту виявлено: позитивні результати досягнуто в обох експериментальних групах, що не можна констатувати стосовно контрольної групи. Отже, доцільно стверджувати про позитивний вплив запровадження розробленої функційно-структурної дидактичної моделі формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи та виявлених на гіпотетичному рівні дидактичних умов, покладених у її основу. Ефективність розробленої дидактичної моделі підтверджується отриманими результатами та здійсненими розрахунками із застосуванням методів математичної статистики.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів наукового пошуку з проблеми формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи надало змогу сформулювати *загальні висновки*:

1. На основі аналізу вітчизняної й зарубіжної психолого-педагогічної, філософської та соціологічної літератури з'ясовано стан розроблення проблеми формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи. У розглянутих філософських і психолого-педагогічних доробках ґрунтовно вивчено різні аспекти проблеми формування професійно важливих якостей, умінь і навичок, готовності до професійної діяльності, професійної компетентності студентів педагогічних спеціальностей. Проте проблема формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи в освітньому процесі педагогічних закладів вищої освіти України не знайшла належного наукового обґрунтування.

Визначено, що конструктивно-проективні вміння є системотвірним компонентом проєктивної компетентності майбутніх учителів початкової школи, а відтак і невід'ємним компонентом професійно-педагогічної компетентності вчителя початкової школи.

2. Визначено зміст і структуру конструктивно-проективних умінь майбутніх учителів початкової школи. Здійснений аналіз наукових підходів щодо розуміння сутності та структури понять «уміння», «професійні вміння майбутнього вчителя», «конструктивні вміння» та «проективні вміння» надав змогу обґрунтувати авторський підхід до визначення змістового наповнення поняття «конструктивно-проективні вміння майбутнього вчителя початкової школи», що полягає в його баченні як «комплексного дидактичного феномена, який структурно поєднує чотири компоненти, а саме: мотиваційно-атракційний; когнітивно-змістовий; проектно-діяльнісний; результативно-рефлексійний». Структура конструктивно-проективних умінь майбутніх учителів початкової школи складається з сукупності чотирьох компонентних конструктів, до яких віднесено: мотиваційно-атракційний, когнітивно-змістовий, проектно-діяльнісний і рефлексійно-результативний.

3. Визначено сукупність дидактичних умов як основу моделювання процесу формування конструктивно-проективних умінь майбутніх учителів початкової школи. Під сукупністю дидактичних умов розуміється єдність штучно створених в освітньому процесі обставин, котрі забезпечують формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи на основі теоретичних знань і практичних умінь, здобутих в освітньому процесі закладу вищої освіти. Дефініційовано чотири дидактичні умови: цілеспрямоване забезпечення атракції конструктивно-проективної діяльності на мотиваційно-ціннісному рівні; удосконалення змісту психолого-педагогічних дисциплін у контексті надання знань про особливості конструктивно-проективної діяльності вчителя початкової школи; активація застосування інноваційних інтерактивних форм, методів і засобів реалізації конструктивно-проективної діяльності в процесі фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи; стимулювання рефлексії, спрямованої на оцінювання процесу й результатів конструктивно-проективної діяльності.

4. Теоретично обґрунтовано функційно-структурну дидактичну модель формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи, яка складається з чотирьох компонентів, до яких віднесено: методологічно-атрактивний; визначення когнітивно-змістової основи; реалізації конструктивно-проективної діяльності; забезпечення рефлексійності конструктивно-проективної діяльності.

Методологічно-атрактивний функційно-структурний компонент моделі формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи містить чотири субкомпоненти: методологічна основа (компетентнісний підхід як провідний та особистісно зорієнтований, діяльнісний, аксіологічний – як супідрядні); реалізація стратегічної мети й конкретизованих цілей; дидактичні умови; принципи навчання (навчання на основі проблемної ситуації; зв'язку навчання з життям; використання досягнень сучасної науки та техніки; оптимізації навчання; інтерактивної взаємодії суб'єктів навчання; мотивації освітньої діяльності; індивідуалізації та диференціації навчання; функційності). Другий функційно-структурний компонент – визначення когнітивно-змістової основи формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи –

містить три субкомпоненти: модернізації змісту професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи; визначення інноваційного спектру форм організації, методів, прийомів і засобів формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи; розширення та поглиблення знаннєвої основи в процесі проектування й конструювання дидактичних явищ.

У структурі функційно-структурного компонента реалізації конструктивно-проективної діяльності майбутніх учителів початкової школи виокремлюється два субкомпоненти: визначення вмінь формулювання мети й завдань конструктивно-проективної діяльності; визначення форм організації, методів, прийомів і засобів конструктивно-проективної діяльності.

Функційно-структурний компонент забезпечення рефлексійності конструктивно-проективної діяльності у майбутніх учителів початкової школи містить три субкомпоненти: визначення діагностувального інструментарію; забезпечення рефлексійності конструктивно-проективної діяльності майбутніх учителів початкової школи; верифікація коректності виявлення рівня сформованості конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи.

5. Уточнено критерії, показники й рівні сформованості конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи, що дало змогу експериментально перевірити дієвість дидактичної моделі в освітньому процесі вищої педагогічної школи. До основних критеріїв і показників вияву сформованості конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи віднесено: мотиваційний (ціннісні орієнтації; мотивація до здійснення освітньої діяльності; мотиваційні орієнтації в міжособистісних комунікаціях та смисложиттєві орієнтації), когнітивний (набуті в процесі підготовки теоретичні знання, уміння, компетентності, визначені в державному стандарті), проективно-діяльнісний (наявність умінь конструктивно спілкуватися з іншими; залучати інших до різних видів діяльності; вирішувати конфліктні ситуації; творчо діяти; розуміти співрозмовника) і рефлексійний (уміння рефлексувати й адекватно оцінити себе). Описано чотири рівні вияву сформованості конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи (низький, середній, достатній і високий).

Експериментальним шляхом доведено дієвість розробленої й теоретично обґрунтованої дидактичної моделі на засадах констатування позитивної статистично значущої динаміки вияву рівнів сформованості конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи в студентів експериментальних груп.

Здійснене дослідження не вичерпує всіх проблем, пов'язаних із формуванням професійно значущих умінь у вчителів початкової школи як агентів змін в умовах розбудови Нової української школи. Подальшого дослідження потребують питання розроблення дидактико-методичного забезпечення формування груп умінь, які є важливими для сучасного вчителя початкової школи в умовах швидкого оновлення вимог до якості надання освітніх послуг й актуалізації потреби формування в молодших школярів навичок XXI століття, особливо з використанням інформаційних технологій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Делікатна Н. М. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх вчителів початкової школи. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2011. № 2. С. 107–115.
2. Делікатна Н. М. Проективна складова підготовки майбутнього вчителя початкової школи. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2012. № 4. С. 78–87.
3. Делікатна Н. М. Зміст конструктивно-проективних умінь у структурі фахової підготовки майбутнього вчителя початкової школи. *Педагогічний альманах*. 2016. Вип. 31. С. 98–104.
4. Делікатна Н. М. Готовність майбутнього вчителя початкової школи до застосування інноваційних педагогічних технологій. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 23. Т. 1. С. 167–171.
5. Делікатна Н. М. Дидактичні засади формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. *Педагогіка. Актуальні проблеми. Розгляд. Рішення. Практика: збірник наукових праць*. 2015. С. 67–74.

Публікації в наукових виданнях іноземних держав

6. Delikatna N. M. Components of professional and pedagogical competence of primary school teachers. *Journal of Education, Health and Sport*. 2020; 10 (3). P. 328–332. URL: <https://zenodo.org/record/4619023>

Опубліковані праці апробаційного характеру

7. Делікатна Н. М. Конструктивна складова підготовки майбутнього вчителя початкової школи. *Педагогічна освіта і наука: традиції, реалії, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*, м. Умань, 8–9 жовтня 2016 р. Умань, 2015. С. 47–49.
8. Делікатна Н. М., Максимова Н. М. Конкурентоспроможність майбутнього вчителя початкової школи в умовах сучасної освіти в Україні. *Актуальні питання сучасної науки та освіти (частина 1): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*, м. Львів, 02–03 березня 2020 р. Львів, 2020. С. 12–13.
9. Делікатна Н. М., Стельмащук С. А. Дистанційне навчання як елемент підготовки майбутнього вчителя початкової школи. *Дослідження різних напрямків розвитку психології та педагогіки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*, м. Одеса, 19–20 червня 2020 р. Одеса, 2020. С. 60–62.
10. Делікатна Н. М., Носач І. Я. Дидактичний потенціал психолого-педагогічних дисциплін щодо формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи. *Пріоритетні напрямки розвитку науки і*

технології: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 20–22 лютого 2021 р. С. 45–47.

11. Делікатна Н. М. Дидактичні умови формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи. *Пріоритетні напрямки розвитку науки і технології*: збірник наукових робіт VI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 20–22 лютого 2021 р. С. 48–50.

**Опубліковані праці, які додатково
відображають наукові результати дисертації**

12. Делікатна Н. М. Методичні рекомендації з формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021. 30 с.

АНОТАЦІЯ

Делікатна Н. М. Формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх вчителів початкової школи. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.09 – теорія навчання. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 2021.

У дисертації на основі всебічного студіювання проблеми формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи розроблено й обґрунтовано відповідну дидактичну модель.

Визначено зміст і структуру конструктивно-проективних умінь майбутніх учителів початкової школи. Виявлено дидактичний потенціал психолого-педагогічних дисциплін щодо формування конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи, визначено сукупність дидактичних умов як основи моделювання процесу формування досліджуваного феномена, Розроблено критерійно-діагностувальний інструментарій для вияву сформованості конструктивно-проективних умінь у майбутніх учителів початкової школи, представлено програму експериментальної роботи з імплементації авторської моделі в освітній процес вищої педагогічної школи, проаналізовано й узагальнено результати експериментальної роботи.

Ключові слова: майбутні учителі початкової школи, конструктивно-проективні вміння, дидактичні умови, дидактична модель формування конструктивно-проективних умінь.

АННОТАЦИЯ

Деликатная Н. Н. Формирование конструктивно-проективных умений у будущих учителей начальной школы. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.09 – теория обучения. – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Тернополь, 2021.

В диссертации на основе всестороннего изучения проблемы формирования конструктивно-проективных умений у будущих учителей начальной школы разработана и обоснована соответствующая дидактическая модель.

Определены содержание и структура конструктивно-проективных умений у будущих учителей начальной школы. Выявлен дидактический потенциал психолого-педагогических дисциплин относительно формирования конструктивно-проективных умений у будущих учителей начальной школы, совокупность дидактических условий как основы моделирования процесса формирования исследуемого феномена.

Разработан критериально-диагностический инструментарий для определения сформированности конструктивно-проективных умений у будущих учителей начальной школы, представлена программа экспериментальной работы по имплементации авторской модели в образовательный процесс высшей школы, проанализированы и обобщены результаты экспериментальной работы.

Ключевые слова: будущие учителя начальной школы, конструктивно-проективные умения, дидактические условия, дидактическая модель формирования конструктивно-проективных умений.

SUMMARY

Delikatna N. M. Formation of future primary school teachers' constructive and project skills. – Manuscript.

The dissertation thesis submitted for the scientific degree of Candidate of Pedagogical Sciences on specialty 13.00.09 – Theory of Education. – Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, 2021.

The thesis is aimed at investigating the problem of forming future primary school teachers' constructive and project skills.

The research topicality is substantiated, the object, the subject, the aim and the tasks of research are determined, the hypothesis is formulated, the scientific novelty, theoretical and practical value are defined, the information about approbation and implementation of obtained results is presented in the Introduction.

In the first part – “Theoretical foundations of forming constructive and project skills of future primary school teachers” – the essence of the notion of “future primary school teachers' constructive and project skills” is specified in the context of the problem under investigation, the content and structure of future primary school teachers' constructive and project skills as a subject of pedagogical and psychological research is found out, the peculiarities of professional training of future primary school teachers at higher educational establishments of Ukraine are determined.

In the second part – “Substantiation of didactic model of forming future primary school teachers' constructive and project skills” – the didactic potential of psychological and pedagogical disciplines in the process of forming of constructive and project skills of future primary school teachers is revealed, the complex of didactic conditions as a basis for modeling process of forming constructive and project skills of future primary school teachers is determined, the didactic model of

forming future primary school teachers' constructive and project skills is developed and substantiated.

The conducted research enables to determine and formulate the complex of didactic conditions as a basis for modeling process of forming constructive and project skills of future primary school teachers

In the third part – “Experimental investigation of the effectiveness of the studied model” – the criteria and indicators aimed at measuring the levels of future primary school teachers' constructive and project skills are defined, diagnostic tools for measuring the levels of future primary school teachers' constructive and project skills are selected and described.

To the main criteria and indicators of structural and proactive skills' expression in future elementary school teachers attributed: motivational (value orientations; motivation to carry out educational activities; motivational orientations in interpersonal communications and timber orientations), cognitive (acquired in the preparation of theoretical knowledge, skills, the competencies defined in the state standard), the proactive activity (the presence of skills to communicate constructively with others; to attract others to various activities; to solve conflict situations; creatively acting; understand the interlocutor) and reflexive (ability to reflect and adequately assess themselves).

The programme of experimental work aimed at implementing the developed didactic model of forming future primary school teachers' constructive and project skills and the results of the experimental work are presented.

Key words: future primary school teachers, constructive and project skills, didactic conditions, didactic model of forming future primary school teachers' constructive and project skills.

Підписано до друку 12.03.2021.
Формат 60x 84/16. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсетний 80 г/м². Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 03/21/2-6

Віддруковано у видавничому центрі "Вектор"
46018, м. Тернопіль, вул. Львівська, 12,
Тел. +38 (097) 988-53-23

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР № 46 від 07 березня 2013р.
ФОП Осадца Ю.В.